

Kommunedelplan for klima og energi 2022-2031

Foto: Kim Klimberg

Forslag til planprogram

Bamble
kommune

Innhold

1. Innledning og formålet med planarbeidet	3
2. Rammer og føringer for planarbeidet	3
Plan- og bygningsloven.....	3
Internasjonale føringer.....	3
FNs bærekraftsmål	3
Parisavtalen	4
EU	4
Nasjonale føringer	4
Klimaforliket.	4
Statlige planretningslinjer	4
Lov om klimamål (Klimaloven)	4
Regionale føringer	4
ATP Grenland.....	4
Bystrategi Grenland.....	4
Regionale planer for klima og energi	5
Status for klimaarbeidet i Bamble kommune.....	5
Kommuneplanens samfunnsdel	5
Kommuneplanens arealdel.....	5
Energi- og klimaplan (2010).....	5
3.Sentrale temaer for planarbeidet	5
Kommunens roller i klima- og energiarbeidet.....	5
Fakta grunnlag og utredningsbehov.....	6
Tiltak og virkemidler	7
Klimatilpasning	7
Målsettinger	8
4. Organisering og planprosess	8
Organisering	8
Politisk forankring.....	8
Forslag til styringsgruppe	8
Prosjekteier	8
Prosjektleder	8
Arbeidsgruppe	8
Medvirkning	8
Fremdriftsplan	9

1. Innledning og formålet med planarbeidet

Utslipp av klimagasser med påfølgende klimaendringer som konsekvens, er trolig den største utfordringen vi har stått ovenfor i nyere tid. Til tross for flere internasjonale avtaler med mål om å stabilisere klimagassutslippene i verden, viser statistikken dessverre ingen tegn til en reduksjon i utslippssituasjonen globalt. Det er et faktum at dersom vi skal nå 2-gradersmålet i Parisavtalen, krever det både raske og store kutt i klimagassutslippene.

Konsekvensene av vår menneskelige aktivitet og våre utslipp av klimagasser merker vi allerede i dag som klimaendringer. De siste tiårene har vi opplevd at gjennomsnittstemperaturen har steget, nedbørsmønstre har endret seg og det pågår en øktende smelting av både snø og is, noe som igjen påvirker både vannkvalitet og vanntilgang. Permafrost har begynt og tina og havet har i nyere tid blitt både varmere og surere. I tillegg opplever vi både oftere og flere tilfeller av ekstremvær i form av ekstreme temperaturer og tørke, store nedbørsmengder og orkaner. Klimaendringene er et globalt problem som må løses, og mange tiltak må skje lokalt.

Kommunene har viktige roller i flere sektorer, som samlet står for omtrent halvparten av klimagassutslippene i Norge. Vi er derfor i en god posisjon for å sette inn utslippsreducerende tiltak på flere områder. Som kommune blir man også rammet av klimaendringer, noe som i økende grad får betydning på flere områder i kommunens virksomhet og drift. Tilpasning til et klima i endring blir derfor også en viktig oppgave i tillegg til utslippsreducerende tiltak.

Formålet med en ny klima- og energiplan er at Bamble får en egen kommunedelplan som inneholder et oppdatert kunnskapsgrunnlag over dagens utslippssituasjon fordelt på sektorer. Det må settes ambisiøse, men oppnåelige mål, og det må vedtas effektive tiltak for utslippsreduksjoner. Dette krever stor innsats i mange ledd, og en kommunedelplan for klima og energi blir derfor det viktigste verktøyet for Bamble kommune i arbeidet mot de nasjonalt fastsatte målene om å bli et lavutslippsamfunn i 2050.

2. Rammer og føringer for planarbeidet

Plan- og bygningsloven

For alle regionale planer og kommuneplaner, og for reguleringsplaner som kan få vesentlige virkninger for miljø og samfunn, skal det som ledd i varsling av planoppstart utarbeides et planprogram som grunnlag for planarbeidet.

Planprogrammet skal gjøre rede for formålet med planarbeidet, planprosessen med frister og deltakere, opplegget for medvirkning, spesielt i forhold til grupper som antas å bli særlig berørt, hvilke alternativer som vil bli vurdert og behovet for utredninger. Forslag til planprogram sendes på høring og legges ut til offentlig ettersyn, normalt samtidig med varsling av planoppstart. Planprogrammet fastsettes ordinært av planmyndigheten.

Internasjonale føringer

FNs bærekraftsmål

Bærekraftsmål nr. 13 innebærer å handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem. Dette betyr at utslipp må kuttes, CO₂ må lagres og det må satses på fornybar energi.

Parisavtalen

Parisavtalen ble vedtatt som en juridisk forpliktende avtale på klimatoppmøtet i Paris 12. desember 2015. Den internasjonale avtalen forplikter alle verdens land til å redusere sine klimagassutslipp, og det er et felles, overordnet mål om å holde økningen av den globale gjennomsnittstemperaturen til «godt under» 2 grader. Alle land er forpliktet til å utarbeide nasjonale utslippsmål, som skal oppdateres og strammes inn hvert 5. år, og landene skal arbeide for å begrense den globale temperaturstigningen til 1,5 grader sammenliknet med førindustriell tid.

EU

Rammeverket i EUs klima- og energimål frem mot 2030 inkluderer blant annet mål om utslippskutt på 40% og en betydelig energieffektivisering.

Nasjonale føringer

Klimaforliket

Norge skal oppfylle målene i Parisavtalen i samarbeid med EU. Det er også et mål om å kutte utslippene av klimagasser fra ikke-kvotepliktig sektor med 40 % frem mot 2030. I dette ligger blant annet et mål om å halvere utslippene fra transportsektoren.

Statlige planretningslinjer

Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging (SPR) og klimatilpasning har som formål at kommunene, fylkeskommunene og staten gjennom planlegging og øvrig myndighets- og virksomhetsutøvelse skal stimulere til, og bidra til reduksjon av klimagassutslipp, samt økt miljøvennlig energiomlegging. Planleggingen skal også bidra til at samfunnet forberedes på og tilpasses klimaendringene (klimatilpasning).

Planretningslinjene inneholder konkrete punkter som planene, basert på relevans og lokale forhold, bør omfatte.

Lov om klimamål (Klimaloven)

Loven skal fremme gjennomføring av Norges klimamål som ledd i omstilling til et lavutslippsamfunn i Norge i 2050.

Målet skal være at Norge skal bli et lavutslippsamfunn i 2050, og klimagassutslippene skal reduseres i størrelsesorden 80-95 % fra utslippsnivået i referanseåret 1990. Med lavutslippsamfunn menes et samfunn hvor klimagassutslippene, ut fra beste vitenskapelige grunnlag, utslippsutviklingen globalt og nasjonale omstendigheter, er redusert for å motvirke skadelige virkninger av global oppvarming som beskrevet i Parisavtalen 12. desember 2015.

Regionale føringer

ATP Grenland

I regional plan for samordnet areal og transport i Grenland er målene å legge grunnlaget for befolkningsvekst og bærekraftige areal- og transportløsninger. Areal- og transportløsninger skal vurderes i et helhetsperspektiv, uavhengig av kommunegrenser. Fortetting, senterstruktur, boligstrategi, næringsstrategi og retningslinjer og bestemmelser for handelsetableringer er sentrale temaer i ATP Grenland.

Bystrategi Grenland

Er et forpliktende regionalt samarbeid om areal, transport og klima, mellom kommunene Skien, Porsgrunn, Siljan og Bamble, Telemark fylkeskommune, Fylkesmannen i Vestfold og Telemark,

Statens vegvesen og Jernbanedirektoratet. Bystrategi Grenland ble etablert i 2008 og jobber for å nå lokale- og nasjonale mål om å utvikle Grenland til en mer attraktiv og konkurransedyktig byregion på en bærekraftig måte.

Samarbeidet jobber ut fra den regionale planen for samordnet areal og transport i Grenland (ATP Grenland). Planen er en felles strategi som brukes for å koordinere utviklingen innenfor arealbruk og infrastruktur i byområdet vårt.

Regionale planer for klima og energi

Etter fylkessammenslåingen mellom Vestfold og Telemark må de regionale klimaplanene for begge fylkene legges til grunn for planarbeidet i Bamble kommune. De to planene har flere like målsettinger, som blant annet omfatter reduksjon av klimagasser med 60 % innen 2030, redusere klimagassutslipp fra transport, redusert energibruk og sirkulærøkonomi og grønn innovasjon gjennom offentlige anskaffelser.

Hovedplan for renovasjonstjenester i Grenlandskommunene (2021-2025)

Planens visjon er smarte løsninger for et grønt Grenland med et strategisk mål om at Grenlandskommunene skal ha en kostnadseffektiv avfallsordning som gir mindre avfall, mer ombruk, mer materialgjenvinning og fornøyde brukere.

Status for klimaarbeidet i Bamble kommune

Kommuneplanens samfunnsdel

I kommuneplanens samfunnsdel er det vedtatt at Bamble kommune skal legge til rette for redusert energibruk og klimagassutslipp gjennom energieffektivisering, utbygging av fornybar energi og tilpasning til klimaendringene basert på risiko- og sårbarhetsanalyser. For å redusere klimagassutslipp skal det blant annet tilrettelegges for økt bruk av kollektivtransport. Kommuneplanen skal rulleres 2020-2021, og klima og miljø blir i dette arbeidet trukket frem som fokusområder.

Kommuneplanens arealdel

Ved rulling av kommuneplanens arealdel i 2020-2021 er det foreslått å ta inn bestemmelser som setter krav til økt energieffektivisering og klimavennlige energiløsninger i boliger, næringsbygg og uteområder. FNs bærekraftsmål vil også bli implementert i kommuneplanen.

Energi- og klimaplan (2010)

Bamble kommunes energi- og klimaplan fra 2010 ble ikke vedtatt som en egen kommunedelplan og har derfor fungert som en temaplan på dette området. Planen var todelt og omfattet et faktagrunnlag og en tiltaksdel. En del av de foreslåtte tiltakene i planen er gjennomført, men effekten av disse er ikke målt.

3.Sentrale temaer for planarbeidet

Kommunens roller i klima- og energiarbeidet

Kommunen og dens virke har roller i sektorer som samlet står for omtrent halvparten av norske klimagassutslipp innenfor sektorer som:

- Transport
- Energiforsyning
- Oppvarming av bygg

- Vann og avløp
- Avfall
- Landbruk

Kommunen har innenfor disse sektorene en rekke roller (listen er ikke uttømmende):

- Myndighetsutøver, herunder lokal planmyndighet
- Eier av bygg og anlegg, inkludert kommunale veier
- Grunneier
- Politisk aktør og lokal samfunnsutvikler
- Tjenesteleverandør
- Eier og drifter av kjøretøy og fartøy
- Innkjøper av varer og tjenester
- Byggesaksbehandler
- Ansvarlig for skoleruter, lokalbåter, pasienttransport med mer
- Deltager i regional planlegging

Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging skal sikre at kommunene går foran i arbeidet og bruker et bredt spekter av sine roller og virkemidler. Det er derfor naturlig at disse sektorene og rollene danner utgangspunktet for det videre arbeidet med kommunens klima- og energiplan.

Faktagrunnlag og utredningsbehov

Jamfør Statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging og klimatilpasning, bør planer som behandler klima- og energispørsmål være strategisk innrettet og bygge på grundige analyser av nåsituasjonen. Planen bør derfor omfatte:

- Informasjon om kommunens klimagassutslipp fordelt på kilder og sektorer (klimagassregnskap). Alle kilder som innebærer direkte utslipp av klimagasser innenfor kommunens grenser bør inkluderes.
- Informasjon om energisystem, energiforsyning og forbruk av energi innen kommunens grenser, herunder tilgang på miljøvennlige energiressurser.
- Framskrivning av utslippene i kommunen om det ikke gjøres nye tiltak, forventet etterspørsel etter energi og forventet ny energiproduksjon. Framskrivingsperioden bør være minst ti år.
- Satsningsområder i Bamble kommunes klima- og energiarbeid; hvilke tiltak bør prioriteres i Bamble kommune?

Bamble kommune har relativt store utslipp fra skipstrafikk, som i stor grad kan knyttes opp mot industrivirksomhet. De store utslippene fra industrien har kommunen liten mulighet til å påvirke, så det er derfor lagt inn en oversikt som også viser sektorvis fordelte utslipp i prosent hvor industrien er tatt ut (tabell 1). Kommunens klimagassutslipp er 67090,5 tonn CO₂ ekvivalenter når utslipp fra industrien er trukket fra.

Tabell 1. Sektorfordelte klimagassutslipp i Bamble kommune i 2018 (Kilde: Miljødirektoratet).

Sektor	CO2-ekvivalenter (tonn)	Andel av totalt utslipp %	Andel av totalt utslipp eks. industri, olje og gass
Avfall og avløp	285,2	0%	0%
Oppvarming	1404,1	0%	2 %
Jordbruk	3934,9	1%	6 %
Sjøfart	17178,8	3%	26 %
Veitrafikk	20715,4	3%	31 %
Annen mobil forbrenning	23572,1	4%	35 %
Industri, olje og gass	554732,6	89%	-
Totalt	621823,1		

Ut over kartlagte utslipp fra ulike sektorer i kommunen, kan det være aktuelt å belyse flere problemstillinger og aktuelle tiltak i klimaarbeidet (listen er ikke uttømmende):

- Bevaring av viktige karbonlagre, f.eks. myr og skog
- Arealregnskap
- Bevaring av økosystemer med stor betydning for klimatilpasning; våtmarker, myrer, elvebredder, vannveier og skog

Tiltak og virkemidler

Bamble kommunes nye klima- og energiplan skal inneholde tiltak og virkemidler for reduksjon av klimagassutslipp, mer effektiv energibruk og en miljøvennlig energiomlegging. Det skal også utredes virkemidler som kan tenkes benyttet til å nå fastsatte mål.

Det må utarbeides en handlingsdel til planen, hvor ansvaret for oppfølgingen av de ulike tiltakene blir fordelt ut til de respektive virksomhetene i kommunen.

For at kommunen skal kunne følge opp tiltakene i klima- og energiplanens handlingsdel på en god måte, er det kritisk at vi etablerer en klar ansvarsfordeling for oppfølging av tiltakene. Dette forutsetter en god forankring i kommunens ledelse. Klimaarbeidet vil kreve omstilling, og det må oppnås legitimitet bland både folkevalgte politikere og innbyggere i tillegg til at klimaarbeidet blir prioritert i en hverdag med en rekke andre lovpålagte krav.

Omstillingsmålene må gjennomsyre alle fagavdelingene i kommunens egen organisasjon, og klima- og energiarbeidet må «institusjonaliseres.» Med andre ord: det må inn i faste, regelstyrte former og ikke bare være avhengig av ildsjeler.

Klimatilpasning

Arbeidet med klimatilpasning skal bidra til at samfunnet blir bedre rustet til å møte klimaendringene. Kommunen må gjennom tiltak begrense risiko, sårbarhet og ulemper, samt dra nytte av eventuelle fordeler som følge av endringer i klimaet. Klimaendringer vil påvirke natur og samfunn både på kort og lang sikt, og det er derfor viktig at kommunen tar hensyn til dette i sin rolle som areal- og samfunnsutvikler.

Målsettinger

I tråd med statlige planretningslinjer for klima- og energiplanlegging bør planen omfatte:

- Ambisiøse mål for utslippsreduksjoner i kommunen, herunder reduserte utslipp fra kommunens kjøretøypark.
- Ambisiøse mål for mer effektiv energibruk og miljøvennlig energiomlegging i kommunal bygningsmasse og i kommunen for øvrig.
- Mål om at kommunen skal være bedre rustet til å møte klimaendringene i fremtiden ved å unngå eller begrense risiko, sårbarhet og ulemper.

4. Organisering og planprosess

Organisering

I lokalt klimaarbeid er de største suksessfaktorene identifisert som forankring, nettverk og samarbeid (Vista analyse, 2014). Det er derfor viktig at politikere, kommunen som organisasjon og kommunens innbyggere får mulighet til å aktivt delta og påvirke i planprosessen.

Politisk forankring

Teknisk og miljøutvalget anbefaler og vedtar endelig planprogram. Utvalget skal jevnlig orienteres om den videre planprosessen frem til Klima- og energiplanen er ferdig. Utvalget gjør den innstillende behandling før et endelig vedtak kommunestyret.

Forslag til styringsgruppe

Rådmannens ledergruppe

Prosjekteier

Kommunestyret

Prosjektleder

Kommunens miljørådgiver

Arbeidsgruppe

Representanter fra kommunalområdene teknikk og samfunnsutvikling, skole og barnehage og helse og omsorg. I tillegg vil også plan og økonomistyring og administrasjon og organisasjonsutvikling være representert i arbeidsgruppa. (6-8 personer)

Medvirkning

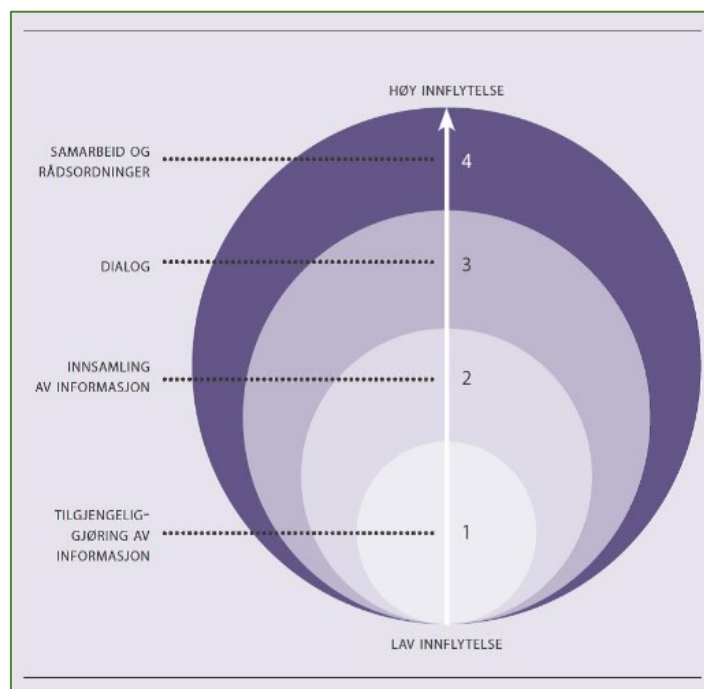
I plan- og bygningsloven forstås medvirkning som enkeltpersoners og gruppers rett til å kunne delta i, og påvirke offentlige utrednings- og beslutningsprosesser. Det betyr at befolkningen i et samfunn er med på å planlegge sin framtid. Medvirkning i planprosessen har et perspektiv om en «best mulig plan» og har mål om å:

- sikre gode løsninger som tar hensyn til alles behov
- legge til rette for at alle berørte og interesserte aktører kan komme til orde
- fremme kreativitet og engasjement, og være en arena for demokratisk deltakelse i lokalsamfunn
- fremskaffe et godt beslutningsgrunnlag

Det legges opp til vanlig kunngjøring av planarbeidet i lokale aviser og på kommunens hjemmesider. Det vil bli varslet oppstart av planarbeidet når planprogrammet legges ut på høring.

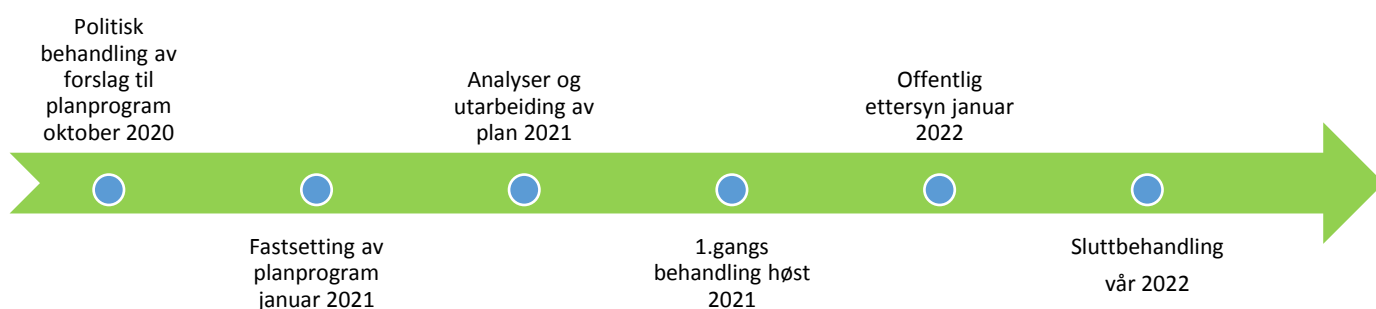
Medvirkning i planarbeidet kan illustreres med en «innflytelsessirkel» med 4 nivåer av involvering og engasjement. En god planprosess vil vanligvis involvere alle nivåene av innflytelse.

1. *Tilgjengeliggjøring av informasjon.*
Varsling om oppstart av planarbeid.
Regionale sektormyndigheter, relevante organisasjoner og brukergrupper involveres i planprosessen som høringsparter.
2. En god klima- og energiplan krever mye *informasjonsinnhenting*. Det er viktig å få bredde i arbeidet, slik at det som samles inn danner et godt og oppdatert kunnskapsgrunnlag.
3. For å få god *dialog* i arbeidet er det ønskelig å arrangere åpne møter/temakvelder, men dette må vurderes i forhold til Corona-situasjonen.
4. I *samarbeid og nær samhandling* med andre berørte er innflytelsen størst. Det vil derfor være naturlig å delta på klimaseminarer, og på andre arenaer hvor felles problemstillinger drøftes.

Figur 1. Innflytelsessirkelen: metodebruk i 4 trinn som gir ulik involvering og innflytelsesmuligheter i planprosessen.

Fremdriftsplan

Figur 2. Planlagt fremdrift for klima- og energiplanen i Bamble kommune